

Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2010/43/EU van 22 december 2009 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de derde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2010, L 30);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Vlake van de Raan**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor het volgende natuurlijke habitattype opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
H1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroemde zandbanken
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
H1095 Zeeprik
H1099 Rivierprik
H1103 Fint
H1351 Bruinvis
H1364 Grijze zeehond
H1365 Gewone zeehond

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart, die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Vlake van de Raan**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
w.g. dr. Henk Bleker

Dit aanwijzingsbesluit, de bijbehorende kaarten en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestiging van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie:

- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in het provinciehuis van provincie Zeeland te Middelburg. Het aanwijzingsbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in een landelijk en een regionaal dagblad.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan inhoudende de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Vlake van de Raan aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

Het besluit wordt genomen conform artikel 10a Natuurbeschermingswet 1998, houdende dat dit besluit in overeenstemming met de minister van Infrastructuur en Milieu wordt genomen.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan gevormd uit het Habitatrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting twee bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere

onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Vlake van de Raan aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in december 2008 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2009 door de Europese Commissie onder de naam "Vlake van de Raan" en onder nummer NL2008003 is geplaatst op de (bijgewerkte) lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Op 2 februari 2010 is deze lijst gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie (2010/43/EU).

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Vlake van de Raan (landelijk gebiedsnummer 163).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De methodiek van formulering van de instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) is ontleend aan het Natura 2000 doelendocument (2006)¹.

Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)².

Het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan ligt in de provincie Zeeland en behoort deels tot het grondgebied van de gemeente Vlissingen.

¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

² Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het gebied Vlake van de Raan is onderdeel van het ondiepe zeedeelte van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta. Het gebied is gelegen in de monding van het Schelde-estuarium, op de overgang van het estuarium naar de volle zee. De Vlake van de Raan wordt gekenmerkt door permanent met zeewater overstromde zandbanken die maximaal 20 meter diep liggen.

3.2 Kenmerken begrenzing

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Vlake van de Raan is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie paragraaf 4.4). Dit is inclusief gebiedsdelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede gebiedsdelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna³.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan bestaat uit het kustwater van de Noordzee. Het gebied is met rechte lijnen begrensd en sluit naadloos aan bij Natura 2000-gebieden Westerschelde & Saeftinghe, Voordelta en de landsgrens tussen Nederland en België. Zeewaarts is het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan begrensd op de doorgaande NAP -20 meter dieptelijn.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van 17.521 ha.

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn als volgt:

- De oostelijke grens is gelijk aan de zeewaartse grens van Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.
- De westelijke, zeewaartse grens ligt op de doorgaande NAP -20 meter dieptelijn.
- De noordelijke grens is gelijk aan de zuidelijke grens van Natura 2000-gebied Voordelta.
- De zuidelijke grens wordt gevormd door de landsgrens tussen Nederland en België.

Het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is verkleind:

- In afwijking van de aanmelding ligt de oostelijke grens op de grens van de territoriale zee van Nederland zoals bedoeld en gedefinieerd in de Wet houdende vaststelling van de grenzen van de territoriale zee van Nederland (Stb. 1985, 129)⁴. Dit betekent dat de grens wordt gevormd door de lijn tussen het snijpunt van de Nederlands-Belgische landgrens met de laagwaterlijn en het licht Molenhoofd op de kust van Walcheren. (-963 ha)

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen

³ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁴ Basislijn zoals bedoeld in artikel 2, lid 2, onderdeel a van genoemde wet.

gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) zal het definitieve aanwijzingsbesluit voor wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als belemmerd worden ingeschreven.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen⁵. Op alle vermelde habitattypen en soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

In paragraaf 4.3 wordt uiteengezet op basis van welke criteria het Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied is geselecteerd, wordt in bijlage B.2 een toelichting gegeven over de betekenis van het gebied in relatie tot andere Habitatrichtlijngebieden. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I⁶)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2008) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

H1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
Verkorte naam Permanent overstroomde zandbanken

betreft het subtype:

H1110B Permanent overstroomde zandbanken (*Noordzee-kustzone*)

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II⁶)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2008) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

H1095 Zeeprik (*Petromyzon marinus*)
H1099 Rivierprik (*Lampetra fluviatilis*)
H1103 Fint (*Alosa fallax*)
H1351 Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
H1365 Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)

4.3 Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied is geselecteerd

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

De selectie en begrenzing van de mariene gebieden voor habitattypen (bijlage I) is in overeenstemming met de *Guidelines* die door de Europese Commissie zijn opgesteld⁷. Het betreft enkel niet-prioritaire habitattypen⁵. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. De betekenis

⁵ Prioritaire habitattypen en habitatoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

⁶ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

⁷ European Commission, 2007. Guidelines for the establishment of the Natura 2000 network in the marine environment. Application of the Habitats and Birds Directives.

van het gebied voor een habitattype of subtype is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van dat habitattype. Vervolgens is voor de begrenzing rekening gehouden met grensoverschrijding. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied (zie ook bijlage B.2).

Habitat-type	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Vlakte van de Raan ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H1110B	3	4	ca. 590.000	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitattype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitattype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriterium voor het habitattype is geselecteerd ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitattype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitattype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitattype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied (niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

De selectie en begrenzing van de mariene gebieden voor soorten (bijlage II) is in overeenstemming met de *Guidelines* die door de Europese Commissie zijn opgesteld⁷. Het betreft enkel niet-prioritaire soorten⁵. Voor verspreid over de Nederlandse Noordzee voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. Vervolgens zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding.

Op grond van de huidige gegevens over en omstandigheden in het gebied Vlakte van de Raan zijn er geen soorten van bijlage II waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Vlakte van de Raan is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). Het open zeegebied van Vlakte van de Raan bestaat geheel uit subtype *Noordzee-kustzone* van habitattype permanent overstroomde zandbanken (H1110B).

In het Deltagebied worden het hele jaar bruinvissen (H1351) in kleine aantallen waargenomen. In de lente (maart – mei) worden gewoonlijk wat meer dieren waargenomen dan in de rest van het jaar. Mogelijk gebruiken de grijze zeehond (H1364) en gewone zeehond (H1365) het gebied om te foerageren. De zeeprik (H1095), rivierprik (H1099) en fint (H1103) worden beperkt aangetroffen. Naar verwachting gebruiken deze soorten het gebied op doortocht van en naar paai- en opgroeigebieden.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitatypes en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitatypes en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B.3 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en per soort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitatypes en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitatypes en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitatypes en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitatypes (bijlage I)

H1110 Permanent overstromde zandbanken

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit permanent overstromde zandbanken, *Noordzee-kustzone* (subtype B).

Toelichting Het subtype permanent overstromde zandbanken, *Noordzee-kustzone* (subtype B) komt voor in een buitendelta. De kwaliteit van dit subtype verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Echter, over de staat van instandhouding van het subtype in de Vlake van de Raan is nauwelijks iets bekend. Ook heeft de Vlake van de Raan slechts een beperkte bijdrage aan het landelijke areaal van dit subtype. Om deze redenen is de doelstelling op behoud gezet.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1095 Zeeprik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Vlakte van de Raan is als leefgebied voor de zeeprik van belang als doortrekgebied. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk, omdat de oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding niet in dit gebied ligt. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door elders de zoet-zoutovergangen, trekroute en paai- en opgroeigebieden te verbeteren.

H1099 Rivierprik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Vlakte van de Raan is als leefgebied voor de rivierprik van belang als doortrekgebied. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk, omdat de oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding niet in dit gebied ligt. Uitbreiding van de populatie kan tot stand komen door elders de zoet-zoutovergangen, trekroute en paai- en opgroeigebieden te verbeteren.

H1103 Fint

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Vlakte van de Raan is als leefgebied voor de fint vermoedelijk van belang als doortrekgebied. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. De populatie is afhankelijk van de ontwikkelingen bovenstrooms van de Nederlandse grens in Vlaanderen.

H1351 Bruinvis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het belang van de Vlakte van de Raan voor de bruinvis is op basis van de beperkte gegevens over het voorkomen van de soort niet met zekerheid te stellen. De Vlakte van de Raan maakt deel uit van het grote leefgebied van de bruinvis. Voor zover bekend is het gebied niet van betekenis voor een specifieke functie. Vanwege de sterke verspreiding en mobiliteit van de soort in de gehele Noordzee is generieke bescherming meer geëigend dan bescherming in een specifiek gebied.

H1364 Grijs zeehond

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

Toelichting De grijze zeehond heeft de gehele Noordzee als leefgebied. Aangezien droogvallende platen ontbreken in de Vlakte van de Raan, heeft het gebied geen functie als voortplantingsgebied.

H1365 Gewone zeehond

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

Toelichting De gewone zeehond heeft de gehele Noordzee als leefgebied. Aangezien droogvallende platen ontbreken in de Vlakte van de Raan, heeft het gebied geen functie als voortplantingsgebied.

Bijlage A is niet van toepassing op dit besluit.

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In afwijking van de aanmelding van Vlake van de Raan als Habitatrichtlijngebied (2008), maar conform het ontwerpbesluit (2010), is het gebied niet aangewezen voor de elft (H1102). Bij aanmelding is, op basis van het onderliggende rapport van Bos *et al.* (2008)⁸, de relatieve bijdrage van de Vlake van de Raan aan de landelijke populatie als C (<2%) gemeld. De elft wordt echter slechts sporadisch aangetroffen bij bemonsteringen. Het is daarom zeer waarschijnlijk dat deze bijdrage verwaarloosbaar (D) is. Voor natuurwaarden die "aanwezig maar verwaarloosbaar" in het gebied voorkomen, hoeft geen instandhoudingsdoelstelling in het aanwijzingsbesluit te worden opgenomen⁹. Ook is onbekend welke functie Habitatrichtlijngebied Vlake van de Raan heeft voor de soort. Bovendien zal de soort kunnen profiteren van maatregelen voor andere vissoorten zoals de fint. Om deze redenen is besloten de elft als soort te laten vervallen.

B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied geselecteerd is (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H1110B - Permanent overstroomde zandbanken, Noordzee-kustzone			
Landelijke oppervlakte ca. 590.000 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
007	Noordzeekustzone	A1 (15-30%)	Topografische kaart
113	Voordelta	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2008

⁸ Bos, O.G., E.M. Dijkman, J. Cremer, 2008. Gegevens voor aanmelding van mariene Habitatrichtlijngebieden: Doggersbank, Klaverbank, Noordzeekustzone, Vlake van de Raan. IMARES rapport C081/08. Wageningen IMARES, Texel.

⁹ Europese Commissie, 2000. Beheer van „Natura 2000“-gebieden - De bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG). Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen 2000, Luxemburg.

163	Vlakte van de Raan	B1 (2-6%)	Topografische kaart
122	Westerschelde & Saeftinghe	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2009

Bij de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in 2003 zijn de drie volgende gebieden voor dit habitattype geselecteerd: Waddenzee (001), Voordelta (113) en Noordzeekustzone (007). In het Natura 2000 doelendocument (2006)¹ is dit habitattype in twee subtypen verdeeld (respectievelijk *getijdengebied* en *Noordzee-kustzone*) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijk verschil in ecologische vereisten. Naast het voorkomen in het gebied Noordzeekustzone betreft ook het voorkomen in de Voordelta (naast subtype A) en Westerschelde & Saeftinghe (122) het subtype *Noordzee-kustzone* (H1110B). Bij de aanmelding van de mariene Habitatrichtlijngebieden (2008) zijn in aanvulling op de eerste aanmelding in 2003 de drie volgende gebieden voor habitattype H1110 geselecteerd: Noordzeekustzone II¹⁰, Vlakte van de Raan (163) en Doggersbank (164). Aan Noordzeekustzone II en Vlakte van de Raan is het subtype *Noordzee-kustzone* toegekend.

De Noordzeekustzone (007)¹¹ is het belangrijkste gebied voor subtype B in Nederland: ruim de helft van het aangewezen areaal van dit subtype ligt in de Noordzeekustzone. Op de tweede plaats komt de Voordelta en op de derde plaats de Vlakte van de Raan. Van de vier gebieden die voor habitattype H1110B zijn geselecteerd heeft gebied Westerschelde & Saeftinghe de kleinste relatieve bijdrage.

B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden¹². De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitattype of (vogel)soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument¹, paragraaf 3.3). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klassenindeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 2 van deze bijlage.

B.3.1 Habitatrichtlijn: habitattypen

H1110B – Permanent overstroomde zandbanken, <i>Noordzee-kustzone</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
007	Noordzeekustzone	behoud	verbetering	A1	ontwerpwijzigingsbesluit

¹⁰ Noordzeekustzone II is het apart bij de Europese Commissie aangemelde Habitatrichtlijngebied en betreft de uitbreiding van Habitatrichtlijngebied Noordzeekustzone. Middels het wijzigingsbesluit voor Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007) wordt de uitbreiding onderdeel gemaakt van het in 2009 aangewezen deel van de Noordzeekustzone (007).

¹¹ In de tabellen en toelichtende tekst van Bijlage B.2 en B.3 van deze Nota van toelichting wordt steeds gerefereerd aan Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007). In die gevallen dat in de toelichtende tekst alleen "Noordzeekustzone (007)" of "Noordzeekustzone" vermeld wordt, dus zonder aparte vermelding van "Noordzeekustzone II", betreft het telkens het uitgebreide Natura 2000-gebied.

¹² De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

113	Voordelta	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	B1	conform ontwerp

De Habitatrictlijn heeft tot doel om landelijk een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor elk habitatype van bijlage I, inclusief de ruimtelijke diversiteit en spreiding van het habitatype. De ruimtelijke variatie en spreiding van habitatype H1110 heeft in Nederland uitwerking gekregen in de subtyperingen van het habitatype. De landelijke staat van instandhouding van habitatype H1110B is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". In het Natura 2000 doelendocument (2006)¹ is de landelijke doelstelling "behoud verspreiding, behoud oppervlakte en behoud kwaliteit" opgenomen. Deze landelijke doelstelling is voor het aspect kwaliteit gewijzigd in een verbeteropgave vanwege de landelijk voor dit aspect als "matig ongunstig" beoordeelde staat van instandhouding en het in internationaal verband "zeer grote" relatieve belang van dit habitatype. In het gebied Noordzeekustzone (007)¹¹ is daarom verbetering van de kwaliteit van habitatype H1110B tot doel gesteld. Dit gebied beslaat meer dan de helft van het aangewezen areaal van dit habitatype. Gericht op het voorkomen van de achteruitgang is voor de gebieden Voordelta (113), Vlakte van de Raan (163) en Westerschelde & Saefthinge (122) behoud tot doel gesteld. Met deze benadering wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het habitatype nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier. Nu geldt dat voor alle subtyperingen van habitatype H1110 voor het gebied met de grootste relatieve bijdrage een verbeteropgave voor de kwaliteit van het habitatype wordt gehanteerd. Dit is afdoende voor het in gunstige staat van instandhouding brengen van het habitatype, inclusief de ruimtelijke diversiteit.

B.3.2 Habitatrictlijn: soorten

H1095 – Zeeprk						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>B</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>		ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>		ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp

- (a) Voor trekvisserij kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal gedefinieerd (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.
- (b) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrictlijngebied en het Vogelrichtlijngebied gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de zeeprk is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig"¹³. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van de gebieden Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007)¹¹, Uiterwaarden Neder-Rijn (066), Haringvliet (109), Hollands

¹³ De beschreven staat van instandhouding kijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

Diep (111), Biesbosch (112), Voordelta (113), Westerschelde & Saeftinghe (122), Roerdal (150) en Vlake van de Raan (163) kijkt op het aspect omvang leefgebied af van de landelijke doelstelling. Reden hiervoor is dat het leefgebied voor de soort in die gebieden niet kan worden uitgebreid. De doelstelling van de gebieden Waddenzee, Noordzeekustzone, Hollands Diep, Biesbosch, Voordelta, Westerschelde & Saeftinghe en Vlake van de Raan kijkt op het aspect kwaliteit leefgebied af van de landelijke doelstelling. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op dit aspect wordt niet veroorzaakt door deze gebieden.

H1099 – Rivierprik						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>behoud</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>B</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	A ^b	ontwerpbesluit
111	<i>Hollands Diep</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>uitbreiding</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
150	Roerdal	behoud	verbetering	behoud	B	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	uitbreiding	B	ontwerpbesluit
163	Vlake van de Raan	behoud	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp

- (a) Voor trekvissen kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal gedeut (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.
- (b) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrictlijn gedeelte en het Vogelrichtlijn gedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de rivierprik is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen van de gebieden Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007)¹¹, Drentsche Aa-gebied (025), Hollands Diep (111), Biesbosch (112), Voordelta (113), Westerschelde & Saeftinghe (122), Grensmaas (152) en Vlake van de Raan (163) kijken op de aspecten omvang en kwaliteit leefgebied af van de landelijke doelstelling, omdat de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding van de soort niet wordt veroorzaakt in deze gebieden. Door behoud van het leefgebied en het nemen van maatregelen elders wordt in deze gebieden uitbreiding van de populatie beoogd. In de gebieden Uiterwaarden Neder-Rijn (066), Haringvliet (109) en Roerdal (150) is uitbreiding van het leefgebied ook niet aan de orde, maar is wel kwaliteitsverbetering van het leefgebied ten doel gesteld.

H1103 – Fint						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	uitbreiding	B	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	verbetering	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding	B ^b	ontwerpbesluit

111	Hollands Diep	behoud	behoud	uitbreiding		ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	uitbreiding	A	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	uitbreiding	A	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp

- (a) Voor trekvissen kan de som van de relatieve bijdragen boven de 100% uitkomen, omdat voor deze soorten alle gebieden in een trekroute van even groot belang zijn. Klassen zijn slechts globaal geduid (A > 15%, B = 2-15% en C < 2%) vanwege beperkte monitoringsgegevens.
- (b) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngedeelte en het Vogelrichtlijngedeelte gecombineerd.

De landelijke staat van instandhouding van de fint is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “zeer ongunstig”. Op het aspect leefgebied wijkt de landelijke doelstelling hiervan af. Oorzaak van de “zeer ongunstige” staat van instandhouding zijn verminderde migratiemogelijkheden. Landelijk is uitbreiding van de populatie ten doel gesteld. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied heeft voornamelijk betrekking op het passeerbaar maken van de barrières naar de grote rivieren vanuit zee, met name in het Haringvliet (109). Hierdoor zal naar verwachting ook de populatie in achterliggende gebieden naar verwachting uitbreiden.

H1351 – Bruinvis						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpwijzigingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	B1	
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	B1	

De landelijke staat van instandhouding van de bruinvis is beoordeeld als “matig ongunstig”¹⁴. De oorzaak hiervan is ondermeer dat de bruinvis zich slechts in (zeer) beperkte mate voortplant in Nederlandse wateren. Wel werden recentelijk bruinvissen met jongen gezien. De waargenomen toename van de populatie is vermoedelijk het gevolg van een andere verdeling van de populatie over de Noordzee, waarbij de dieren zich hebben verplaatst naar de meer zuidelijke regionen van de Noordzee.

De oorzaken van de matig ongunstige staat van instandhouding kunnen op basis van de beschikbare informatie niet worden gekoppeld aan de afzonderlijke gebieden. Voor alle gebieden is daarom een behoudsdoelstelling geformuleerd. Bovendien kan op basis van beschikbare informatie met betrekking tot de ecologische functie voor de bruinvis geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Noordzee anderzijds. Bescherming van de sterk mobiele soort in een specifiek gebied is daarom niet geëigend, maar moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de populatie bruinvissen (het zuidelijke deel van de Noordzee). Hiervoor is een generieke, Noordzee-brede aanpak nodig. Het ASCOBANS¹⁵ Beschermingsplan van de Bruinvis in de Noordzee biedt in dit verband een geëigend kader.

H1364 – Grijze zeehond						
Landelijke doelstelling: behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	aanwijzingsbesluit

¹⁴ De staat van instandhouding van het aspect populatie gewijzigd van “zeer ongunstig” in “matig ongunstig” omdat uit recente gegevens blijkt dat het aantal individuen in de populatie groter is dan de gestelde gunstige referentie. Echter, omdat het onzeker is of er voortplanting plaatsvindt, kan nog niet gesproken worden van “gunstig” (zie ook Natura 2000 profielendocument, 2010).

¹⁵ Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic and North Seas

113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als "gunstig". Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als "matig ongunstig", omdat veel ligplaatsen door verstoring ongeschikt zijn. Grijze zeehonden moeten daarom, voor het werpen van jongen, zandbanken opzoeken die regelmatig overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Naast de Waddenzee (001) is de Noordzeekustzone (007)¹¹ het belangrijkste gebied voor de grijze zeehond in Nederland. Het gebied heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht. De gebiedsdoelstellingen sluiten hierop aan. Voor de gebieden in de Exclusieve Economische Zone (EEZ), Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de EEZ anderzijds. Hetzelfde is van toepassing voor de Vlakte van de Raan, dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend.

H1365 – Gewone zeehond						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	

De gewone zeehond verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De landelijke doelstelling wijkt hiervan af¹⁶, ten behoeve van herstel van de populatie na recente afname (door virussen), vooral in het Deltagebied. Zuid-West Nederland herbergt geen levensvatbare populatie. De oorzaak hiervan is een te laag geboortecijfer in het Deltagebied, waardoor de kleine populatie zichzelf niet in stand kan houden. In het Deltagebied wordt gestreefd naar een regionale populatie van ten minste 200 exemplaren, waarbij de Voordelta (113) de grootste bijdrage levert. Om dit doel te bereiken zal in de gebieden Voordelta, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) het areaal aan onverstoord gebied moeten toenemen zodat deze gebieden meer geschikt worden voor voortplanting. Voor de voortplanting zijn ongestoorde, permanent of bijna altijd droogvallende platen noodzakelijk. In de Vlakte van de Raan (163), welke mogelijk als foerageergebied dient voor de dieren die elders in het Deltagebied van rustgebieden gebruik maken of door het gebied trekken, zijn droogvallende platen afwezig. In dit gebied wordt daarom afgeweken van de landelijke doelstelling en is behoud tot doel gesteld.

Ook in de Noordzeekustzone (007)¹¹, Doggersbank (164) en Klaverbank (165) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken en is geen verbetering van de kwaliteit van het leefgebied en uitbreiding van de

¹⁶ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41).

populatie ten doel gesteld. Het overgrote deel van de populatie bevindt zich in de Waddenzee (001). In de Waddenzee zijn de ligplaatsen goed beschermd, vooral tijdens zoog- en paringstijd. Met behoud van het huidige leefgebied wordt in dit gebied uitbreiding van de populatie ten doel gesteld. De populatie neemt de laatste decennia gestaag toe en het verspreidingsgebied is stabiel. De gestage groei van de populatie zal de komende jaren naar verwachting doorzetten, mits virussen uitblijven. Ook in de Noordzeekustzone, welke met name een foerageerfunctie voor de populatie uit de Waddenzee kent, gaat het goed met de soort. Op basis van de meest recente gegevens kan geen onderscheid gemaakt worden tussen specifieke ecologische functies van de gebieden Doggersbank en Klaverbank enerzijds en de gehele Noordzee anderzijds. In deze gebieden wordt daarom behoud ten doel gesteld.

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 4 mei 2010 zijn twee ontwerpbesluiten gepubliceerd voor de Natura 2000-gebieden die zijn gelegen in de Noordzee. Het betreft het ontwerp-wijzigingsbesluit Noordzeekustzone en het ontwerp-aanwijzingsbesluit Vlake van de Raan.

Deze ontwerpbesluiten hebben in de periode van 6 mei 2010 tot en met 16 juni 2010 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door zeventien personen of organisaties een zienswijze is ingediend op één of beide gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit als in de zienswijzen die naar aanleiding van de 111 eerste tranche ontwerp-aanwijzingsbesluiten werden ingediend.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord¹⁷ is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken.

In deze bijlage C worden de gebiedsspecifieke zienswijzen per thema beantwoord en wordt een samenvatting gegeven van de (algemene) Nota van Antwoord (2007).

Voor het gebied Vlake van de Raan zijn zeven zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

¹⁷ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

2.1 ALGEMEEN

Een aantal insprekers concludeert dat de aanwijzingsprocedure onzorgvuldig is verlopen. Het besluit, zo stellen de insprekers, is in strijd met het doel en de strekking van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn, met een zorgvuldige voorbereiding en een evenwichtige belangenafweging. Bovendien menen de insprekers dat het besluit onvoldoende is gemotiveerd.

Een inspreker is van mening dat Vlakte van de Raan niet aangewezen had mogen worden. Het feit dat het gebied aansluit op eerder aangewezen Natura 2000-gebieden is volgens de inspreker een onvoldoende criterium om tot aanwijzing over te gaan. Tevens merkt de inspreker op dat er onvoldoende bekend is over het gebied, blijkens het Heijkoop-traject en de Nota van toelichting, wat leidt tot onzekerheden over de te nemen maatregelen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

Zorgvuldige voorbereiding en omgaan met onzekerheden

De Habitatrichtlijn schrijft geen procedure voor over de aanwijzing van de gebieden door lidstaten¹⁸, behalve dat dit binnen zes jaar na plaatsing op de lijst van gebieden van communautair belang moet gebeuren. Ook schrijft de richtlijn niets voor met betrekking tot de procedure voor de totstandkoming van de instandhoudingsdoelstellingen van de gebieden.

Habitatrichtlijngebied Vlakte van de Raan is december 2008 aangemeld bij de Europese Commissie. Daaraan voorafgaand hebben de gegevensformulieren van de te beschermen habitattypen en soorten in de aan te melden mariene gebieden, de kaarten en achtergrondrapporten van 24 november tot en met 12 december 2008 ter inzage gelegen. Het gebied is december 2009 door de Europese Commissie geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. De selectie en begrenzing van het gebied heeft plaatsgevonden op ecologische gronden en is gebaseerd op het ecologische criterium van het voorkomen van habitatype permanent overstroomde zandbanken, *Noordzee-kustzone* (H1110B). Ten aanzien van het voorkomen van dit habitatype bestaat geen onzekerheid. Op basis van de beschikbare kennis over de in het gebied aanwezige soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn en het specifiek ecologische belang van het gebied ten opzichte van de rest van het leefgebied van de soorten is geconstateerd dat er geen aanleiding is om het gebied te selecteren als speciale beschermingszone voor deze soorten. Wel worden er conform paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord doelen voor deze soorten gehanteerd. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de selectie en aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

2.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een inspreker verzoekt om het gebied niet alleen als speciale beschermingszone in de zin van de Habitatrichtlijn aan te wijzen, maar ter uitvoering van het OSPAR-verdrag tevens als Marine Protected Area

¹⁸ De aanwijzing van een gebied is het formele besluit op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998. Dit in tegenstelling tot de "aanmelding" die betrekking heeft op het voorstel van Habitatrichtlijngebieden aan de Europese Commissie op grond van artikel 4, eerste lid, Habitatrichtlijn.

aan te wijzen voor de bedreigde en achteruitgaande soorten waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit.

De eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van afspraken in OSPAR-kader ligt bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Op 13 februari 2009 is Natura 2000-gebied Vlake van de Raan bij het OSPAR-secretariaat gemeld als Marine Protected Area (MPA). Binnen OSPAR is afgesproken dat een aanmelding van mariene beschermde gebieden in kader van OSPAR geen additionele verplichtingen inhoudt ten opzichte van verplichtingen volgend uit de Vogelrichtlijn en of Habitatrichtlijn (paragraaf 3.5 van OSPAR recommendation 2003/3). OSPAR kent geen aanmeldings- en aanwijzingsprocedure zoals de Habitatrichtlijn deze wel kent. Melding aan het secretariaat van het OSPAR verdrag alleen volstaat in dit verband.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)¹ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegeneerde terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- “Cement tussen de bakstenen”: de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het “cement tussen de bakstenen”, maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een aantal insprekers stelt dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit vermeld staat dat de speciale beschermingszone 17.521 hectare bedraagt, en dat de aangewezen oppervlakte ten opzicht van de aangemelde oppervlakte van 18.848 hectare met 963 hectare is verkleind aangezien in afwijking van de aanmelding de oostelijke grens is gelegd op de grens van de territoriale zee. De 17.885 hectare die het resultaat van deze som moet zijn, wijkt echter nog 364 hectare af van de 17.521 hectare waarvoor het gebied volgens het ontwerp-aanwijzingsbesluit wordt aangewezen. De insprekers vragen zich af of dit iets te

maken heeft met een niet verdisconteerde verspringing in de westelijke grens van de Vlakte van de Raan ten opzichte van de Voordelta. Indien hierdoor is afgeweken van de oppervlakte die bij de Europese Commissie is aangemeld, verzoeken de insprekers dit weer in overeenstemming met de aanmelding zoals die door de Europese Commissie is geaccepteerd te brengen.

Bij analyse is gebleken dat de afwijking van 364 hectare het gevolg is van een tikfout in het standaard dataformulier dat bij de aanmelding is ingevuld. In het dataformulier is opgenomen dat het gebied een oppervlakte van 18.848 hectare heeft. In werkelijkheid moest dit 18.484 hectare zijn. Dit verklaart het verschil van 364 hectare. Op de kaart van de aanmelding staat het oppervlakte wel juist vermeld. Deze administratieve fout is reeds rechtgezet bij de plaatsing op de lijst van gebieden van communautair belang. Het in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting vermelde areaal van 17.521 hectare, na de areaalverkleining als gevolg van een grenswijziging ten opzichte van de aanmelding, is dus correct.

Een inspreker heeft bedenkingen bij de omvang van het Natura 2000-gebied, vanwege de beperkte informatie die volgens de inspreker beschikbaar is. Tevens merkt de inspreker op dat de te beschermen soorten in dit gebied identiek zijn aan de te beschermen soorten in het Natura 2000-gebied Voordelta, met uitzondering van de bruinvis. Dit bevreemdt de inspreker, aangezien beide gebieden aanzienlijk verschillen in omvang (Vlakte van de Raan: 17.521 hectare; Voordelta: 92.367 hectare).

In het gehele Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan is habitatype permanent overstromde zandbanken, Noordzee-kuszone (H1110B) aanwezig. De begrenzing is zodanig gekozen dat de zeewaartse grens samenvalt met de doorgaande NAP -20 meter dieptelijn, in overeenstemming met het voorkomen van het habitatype. Voor de andere grenzen is aangesloten bij aangrenzende Natura 2000-gebieden waar hetzelfde habitatype voorkomt en de landsgrens met België.

Het areaal van een gebied is niet bepalend voor de bescherming van een in het gebied voorkomende soort, dat is het daadwerkelijke voorkomen zelf. In paragraaf 5.2 van bijlage C van het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied Voordelta (DRZO/2008-113) staat vermeld dat voor de bruinvis de kwalificatie D (aanwezig maar verwaarloosbaar) van toepassing is. Door Bos et al (2008)⁸ is de relatieve bijdrage van het Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan (na aanwijzing) geschat op C (<2%). Op basis van dit rapport is de relatieve bijdrage ook zo vermeld in het dataformulier bij de aanmelding van het gebied als Habitatrichtlijngebied in december 2008. De aanwijzing is in overeenstemming met deze aanmelding. Dit verschil maakt dat er voor het gebied Vlakte van de Raan wel en voor het gebied Voordelta geen instandhoudingsdoelstelling is opgenomen. In de bescherming van de bruinvis zal worden voorzien door het nemen van maatregelen op de relevante ecologische schaal, namelijk die van het gehele leefgebied van de soort (c.q. de Noordzee). Daarvoor wordt een generiek Soortbeschermingsplan Bruinvis opgesteld. Deze aanpak maakt het verschil in doelstellingen tussen de Natura2000- gebieden van ondergeschikt belang.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de Algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de Algemene instandhoudingsdoelstelling "Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering van het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. Ook zijn vragen gesteld over de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden.

Er wordt de vrees uitgesproken dat voor een aantal habitattypen en soorten onvoldoende gebieden worden aangewezen, zodat de gunstige staat van instandhouding niet gewaarborgd kan worden. Daarnaast wordt er verzocht voor die soorten en habitattypen waarvoor in het Natura 2000 profielendocument (2008) sprake is van een ongunstige staat van instandhouding een herstelopgave te formuleren, tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Ook is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstel mogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten komen te vallen onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het gebied voor de recreatie en de visserij. Waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van de stranden van groot economisch belang is voor de lokale economie.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een landelijke gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen, soorten

en vogels is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk. Per gebied worden de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen, -soorten en vogels gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer alle planten- en diersoorten die typisch zijn voor het habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het habitat of het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied of de habitat van de betreffende soort.

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Contour “haalbaar en betaalbaar”

In de paragrafen 1.2.3, 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd worden op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt “haalbaar en betaalbaar”, zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te streven. In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6)¹ gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of de inspanning staat in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan.

Contour “strategisch lokaliseren”

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van “strategisch lokaliseren”: behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn meer duurzame situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van de kernopgave (sense of urgency), op de korte én langere termijn aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat de resultante van bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau.

Eén van de uitgangspunten is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of een mogelijke klimaatsverandering. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om de achteruitgang tot staan te brengen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties.

Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006)¹. Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de goede staat van instandhouding van de in bijlage I en in bijlage II genoemde habitatypes en soorten niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitatypes of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of soort. Ook bij de formulering van een doel voor broedvogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord).

Voor elk specifiek gebied komt dat erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een goede staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd¹⁹. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Complementaire doelen

Een complementair doel is een doelstelling voor een habitatype of soort waarvoor het gebied niet is aangewezen op grond van de gebruikelijke methodiek van toewijzing (actueel voorkomen van habitatwaarden in Habitatrictlijngebieden en van vogels in Vogelrichtlijngebieden). Dergelijke doelen worden wel nodig geacht ten behoeve van de realisering van de landelijke doelstelling. Zij zijn met name bedoeld om de inspanningen voor het bereiken van de landelijk gunstige staat van instandhouding zoveel mogelijk neer te leggen in Natura 2000-gebieden, en dus niet daarbuiten.

Aan Habitatrictlijngebieden kan om één van de volgende twee redenen een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een broedvogelsoort van de Vogelrichtlijn, die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert (negen soorten);
- ontwikkeldoel voor een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding die nog niet (of in verwaarloosbare mate) aanwezig is in het gebied, maar waar goede kansen voor aanwezig zijn (drie habitatypes, vier soorten).
- Aan Vogelrichtlijngebieden kan om één reden een complementair doel zijn toegevoegd: belangrijk voorkomen van een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding, met een relatief lage landelijke dekking in Habitatrictlijngebieden en/of met onvoldoende geografische spreiding (negen habitatypes, veertien soorten).

Complementaire doelen zijn gebaseerd op artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 en maken daardoor volwaardig deel uit van het beschermingsregime van Natura 2000-gebieden.

¹⁹Zie uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (AbRvS 200802545/1).

Complementaire doelen worden als onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen. Voor een nadere toelichting en de vermelding van habitattypen en soorten waar complementaire doelen op van toepassing kunnen zijn, wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006)¹, pagina 35 en verder.

Recreatie, toerisme en visserij

Hoewel zeer goed beseft wordt dat duinen, stranden en het aanliggende zeegebied een belangrijk onderdeel uitmaken van het toeristische product, moet ook worden vastgesteld dat dit gebied daarin geen unieke plaats inneemt. Langs de gehele (Nederlandse) kust vindt er een intensief recreatief gebruik van de stranden plaats. Dat betekent dat de bescherming van kusthabitattypen altijd in samenhang met het toeristische medegebruik moet geschieden. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragraaf 4.1.3. en 4.1.4. van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: Afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden. Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Onderbouwing besluiten

Het Natura 2000 doelendocument (2006)¹ is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze er kan worden nagegaan of de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Voor vogels zijn per gebied richtinggevende aantallen genoemd. Als men de gebiedsdoelen bij elkaar optelt en vergelijkt met het landelijke doel (aantal) van de soort, is er op gebiedsniveau vaak een tekort. Dit komt omdat de landelijke doelstelling de som van de gebiedsdoelen omvat én bij de formulering van de landelijke doelstelling ook rekening is gehouden met de aantallen van die vogelsoort die voorkomen in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. Deze laatste categorie wordt niet via het Natura 2000-spoor beschermd, maar via ander natuurbeleid, zoals de EHS en de Flora-en Faunawet. Bij de evaluatie in 2015 wordt bekeken of met de huidige selectie de landelijke doelen inderdaad worden gehaald of dat bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van EL&I zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf uit de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (het ministerie van EL&I, ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M), het ministerie van Defensie en de provincies (IPO)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de

(minimaal) benodigde hoeveelheid en/of oppervlakte leefgebied of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypen per gebied. In de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of verbeterdoel geldt. Zo is bijvoorbeeld een behouddoel geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannings zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.2.1 Habitatype permanent overstroomde zandbanken, Noordzee-kustzone

In verschillende zienswijzen zijn opmerkingen gemaakt over de beoordeling van de kwaliteit van habitatype permanent overstroomde zandbanken, Noordzee-kustzone (H1110B) en de instandhoudingsdoelstelling daarvoor.

Beoordeling, onderbouwing en definitie habitatype H1110B

Meerdere insprekers gaan in op het profiel van het habitatype permanent overstroomde zandbanken, Noordzee-kustzone (H1110B). Gesteld wordt dat:

- *het profiel te algemeen is in haar formuleringen;*
- *de definitie van het habitatype onduidelijk is;*
- *het profiel onvoldoende duidelijkheid biedt over de gunstige staat van instandhouding;*
- *de onderbouwing van het oordeel "matig ongunstig" onvoldoende of niet goed is;*
- *er typische soorten zijn opgenomen die niet typerend zijn.*

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

In paragraaf 1.3 van de Leeswijzer Natura 2000 profielendocument (voorlopige versie 01 september 2008) wordt de status van het Natura 2000 profielendocument, c.q. de afzonderlijke profieldocumenten beschreven. De profielen voor de habitatypen hebben als uitgangspunt de definities van de habitatypen (veelal een limitatieve lijst van vegetatietypen). Deze definities zijn een doorvertaling van de Europese "Interpretation manual", een wetenschappelijk document van de Europese Commissie (juli 2007)²⁰, naar de Nederlandse situatie.

De profieldocumenten zijn niet op een rechtsgevolg gericht. Het zijn achtergronddocumenten bij de aanwijzingsbesluiten. Hoewel de profielen bij de (ontwerp-) aanwijzingsbesluiten ter inzage liggen, zijn zij als zodanig niet aan inspraak (via de zienswijzen) onderworpen.

De profielbeschrijvingen hebben een voorlopig karakter. Gedurende de periode van het implementatieproces van Natura 2000 en de vaststelling van de aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen – en ook daarna – zullen nieuwe kennis en ervaringen worden opgedaan. Op logische momenten worden op basis daarvan wijzigingen in de profielbeschrijvingen aangebracht.

Enkele insprekers stellen dat het oordeel voor de kwaliteit van habitatype H1110B, "matig ongunstig", is bepaald door de aanwezigheid van visserij alleen. Het stellen van een verbeterdoel op deze grond, zo stellen de insprekers, is in strijd met het verbod op "détournement de pouvoir", omdat het direct gelijk staat aan een verminderingdoel voor de visserij.

²⁰ European Commission, 2007. Interpretation manual of European Union habitats - EUR 27. July 2007

Het oordeel van de landelijke staat van instandhouding van habitattype permanent overstroomde zandbanken, *Noordzee-kustzone* is gebaseerd op de best beschikbare wetenschappelijk ecologische kennis en inzichten. Er is weinig informatie over de structuur en functie van het habitattype. In dat geval is een aanvullende methode het bepalen van de staat van instandhouding op basis van de aanwezigheid van drukfactoren. Deze methodiek is in overeenstemming met de Europese richtsnoeren zoals deze staan in de *Marine Guidelines*⁷ (paragraaf 4.2.3, pagina 44).

Een aantal insprekers stelt dat de Nederlandse invulling van de Europese definitie te ruim is en niet in lijn met het buitenland.

De Nederlandse invulling van habitattype H1110 is in lijn met de *Marine Guidelines* van de Europese Commissie⁷. De Europese Commissie heeft naar aanleiding van de Atlantische Biogeographic Seminar (Galway, maart 2009) geoordeeld dat Nederland voldoende gebieden heeft aangemeld voor dit habitattype, en dat dit op een correcte manier is gedaan. De ons omringende landen (België, Duitsland, Denemarken en Verenigd Koninkrijk) gebruiken iets verschillende werkwijzen voor het selecteren van habitattype H1110. Evenwel is het resultaat van deze methoden gelijk aan de Nederlandse aanwijzingsmethode, zodanig dat kustzones ook in deze landen onder het bereik van de definitie vallen en tot aanmelding van gebieden hebben geleid.

Doelstelling en doelformulering voor habitattype H1110B

Een inspreker merkt op dat als randvoorwaarde voor behoud van het Natura 2000-gebied onder andere helder water wordt genoemd. De inspreker erkent dat een goede waterkwaliteit belangrijk is, maar daar hoort volgens de inspreker niet per definitie helder water bij. De zeer ondiepe Vlake van de Raan zal volgens de inspreker door de sterke stromingen en de continue aanvoer van slib en sediment vanaf de Westerschelde nooit helder water krijgen. De inspreker is van mening dat het streven naar helder water dan ook utopisch is en daardoor weinig zinvol.

In de profielbeschrijving van habitattype permanent overstroomde zandbanken, *Noordzee-kustzone* (H1110B) staat bij de beschrijving van vegetatietypen dat het water in het Nederlandse kustgebied overwegend troebel is. Verder is bij de beschrijving van de abiotische randvoorwaarden te lezen: "de helderheid van het water is van dien aard dat fotosynthese door algen mogelijk is". De helderheid van het water is, zoals de inspreker terecht opmerkt, onder meer afhankelijk van waterstromingen en de aanvoer van organische stof en slib. Dit maakt het kustgebied tot een productief systeem. De helderheid van het water heeft dan ook geen rol gespeeld bij het oordeel van de matig ongunstige kwaliteit van habitattype H1110B. Voor het habitattype is een behoud van kwaliteit als doel gesteld.

Enkele insprekers stellen dat de Vlake van de Raan de buitendelta vormt van het Schelde-estuarium met Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. De sedimenthuishouding van beide systemen is volgens de inspreker direct gerelateerd en kent een actief, dynamisch evenwicht. Dit dynamisch evenwicht is volgens de inspreker van essentieel belang voor het duurzaam functioneren van het onderliggende morfodynamische systeem. Ingrepen in het ene gebied hebben (in)direct gevolgen voor de sedimenthuishouding en morfodynamiek in het andere gebied. Dit gegeven ontbreekt zowel in het ontwerp-aanwijzingsbesluit als in de daarbij behorende toelichting. Zeker gezien het feit dat zowel het voor Vlake van de Raan kenmerkende habitattype permanent overstroomde zandbanken (H1110B) als het voor de Westerschelde kenmerkende habitat estuarium (H1130) beiden in (zeer) ongunstige staat van instandhouding verkeren, zou deze onderlinge afhankelijkheidsrelatie volgens de inspreker in het ontwerp-aanwijzingsbesluit en/of de daarbij behorende toelichting moeten worden beschreven als belangrijke functionaliteit. Daarbij zou voor de Vlake van de Raan behoud van de morfodynamische functies (als buitendelta) voor de Westerschelde expliciet tot doel moeten worden verheven.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het aanwijzingsbesluit beschrijft de Natura 2000-waarden die in een Natura 2000-gebied beschermd worden. Per habitattype en soort worden instandhoudingsdoelen gesteld en gemotiveerd. De morfodynamische samenhang van de gebieden Westerschelde & Saeftinghe en Vlake van de Raan wordt (h)erkend. Echter, niet het aanwijzingsbesluit, maar het beheerplan voor deze Natura 2000-gebieden is de aangewezen plaats

om rekening te houden met deze onderlinge samenhang. Hier dient er ook gezorgd te worden dat ingrepen in het ene gebied niet leiden tot verslechtering of achteruitgang van de waarden in het andere gebied.

Een aantal indieners van een zienswijze is het eens met het gestelde instandhoudingsdoel voor habitattype permanent overstroomde zandbanken, Noordzee-kustzone (H1110B) "behoud omvang en kwaliteit" voor Natura 2000-gebied Vlakke van de Raan.

Andere insprekers zijn juist van oordeel dat voor de bepaling van de staat van instandhouding en de invloeden van boomkorvisserij in het gebied, en voor de bepaling van de instandhoudingsdoelstelling voor het gebied, moet worden aangesloten bij het rapport van Jak et al. (2009)²¹, omdat het profielendocument ten aanzien van de staat van instandhouding in het gebied en ten aanzien van de invloed van de boomkorvisserij op permanent overstroomde zandbanken (H1110B) onvolledig en gebrekkig is gemotiveerd. Het is voor de insprekers een teleurstelling dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) voor permanent overstroomde zandbanken (H1110B) waarvan de kwaliteit slecht is, slechts een behouddoelstelling heeft opgenomen. De insprekers wijzen op recente rapporten waarin de staat van instandhouding matig ongunstig wordt genoemd. Naar aanleiding hiervan pleiten de insprekers voor maatregelen om de staat van instandhouding te verbeteren. Met name pleiten de insprekers voor het beperken van de boomkorvisserij vanwege de significante negatieve invloed die dit zou hebben. De insprekers verwachten dat dit positieve effecten zal hebben voor biodiversiteit en biomassa in het gebied.

De instandhoudingsdoelstelling voor habitattype H1110B voor het gebied Vlakke van de Raan is op behoud gezet. In het aangehaalde rapport van Jak et al. (2009) is geen eensluidend advies gegeven ten aanzien van het te hanteren doel voor habitattype H1110B. Gelet op het kennisniveau van het gebied, de relatieve bijdrage aan het landelijke areaal, en op basis van de morfologie, bodemkarakteristieken en andere abiotische factoren in het gebied, alsmede op basis van het type en de intensiteit van de gebruiksvormen van het gebied, die gelijk worden verondersteld als in de Voordelta, wordt daarom eenzelfde doel als in de Voordelta gesteld.

De Habitatrictlijn heeft tot doel om landelijk een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor elk habitattype van bijlage I, inclusief de ruimtelijke diversiteit en spreiding van het habitattype. De ruimtelijke variatie en spreiding van habitattype H1110 heeft in Nederland uitwerking gekregen in de subtypering van het habitattype. In het Natura 2000 doelendocument (2006)¹ is voor habitattype H1110B de landelijke doelstelling "behoud verspreiding, behoud oppervlakte en behoud kwaliteit" opgenomen. Deze landelijke doelstelling is voor het aspect kwaliteit gewijzigd in een verbeteropgave vanwege de landelijk voor dit aspect als "matig ongunstig" beoordeelde staat van instandhouding en het in internationaal verband "zeer grote" relatieve belang van dit habitattype. In het gebied Noordzeekustzone is daarom verbetering van de kwaliteit van habitattype H1110B tot doel gesteld. Dit gebied beslaat meer dan de helft van het aangewezen areaal van dit habitattype. Met deze benadering wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van dit habitattype nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier. Nu geldt dat voor alle subtypering van habitattype H1110 voor het gebied met de grootste relatieve bijdrage een verbeteropgave voor de kwaliteit van het habitattype wordt gehanteerd. Dit is afdoende voor het in gunstige staat van instandhouding brengen van het habitattype, inclusief de ruimtelijke diversiteit.

In het beheerplan zullen de instandhoudingsdoelen worden vertaald naar concrete uitvoeringsmaatregelen. In dit kader werken de natuurorganisaties, de visserijsector, de wetenschap en de ministeries van EL&I en het ministerie van I&M gezamenlijk aan een door de betrokken partijen gedragen pakket van visserijmaatregelen die er toe leiden dat het instandhoudingsdoel voor habitattype H1110B wordt gerealiseerd. In de praktijk komt dat erop neer dat maatregelen worden getroffen, indien noodzakelijk. Voor zover deze maatregelen moeten worden getroffen, zijn deze gericht op het voorkomen van significant negatieve effecten. Conform artikel 2, lid 3 van de Habitatrictlijn zal voor de in het pakket op te nemen maatregelen gelden, dat er rekening gehouden wordt met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met de regionale en lokale bijzonderheden. Ook zal er rekening gehouden worden met de al

²¹ Jak, R.G., O.G. Bos, R. Witbaard & H.J. Lindeboom, 2009. Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden Noordzee. IMARES-rapport nummer C065/09.

ingezette verduurzamingsmaatregelen, zoals MSC-trajecten. Alles echter wel binnen de voorwaarden die instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen.

Een aantal insprekers meent dat de instandhoudingsdoelstelling voor habitatype H1110B niet compleet is: concrete instandhoudingsdoelen voor de structuur en functie van het habitat ("als habitat voor roodkeelduiker (A001), topper (A062), eider (A063) en zwarte zee-eend (A065), met bodems van verschillende ouderdom en meer natuurlijke opbouw van vispopulaties") ontbreken.

De door de insprekers aangehaalde zinsnede "als habitat voor roodkeelduiker (A001), topper (A062), eider (A063) en zwarte zee-eend (A065), met bodems van verschillende ouderdom en meer natuurlijke opbouw van vispopulaties" komt uit de kernopgave voor overstromde zandbanken (kernopgave 1.01, Natura 2000 doelendocument (2006)¹). De insprekers lijken hiermee een koppeling te leggen tussen de kernopgave enerzijds en de instandhoudingsdoelstelling voor habitatype H1110B anderzijds. Op basis van deze koppeling wordt gesteld dat het instandhoudingsdoel voor habitatype H1110B onvolledig is.

Paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord vermeldt dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen.

Ten tijde van het Natura 2000 doelendocument (2006) was Habitatrictlijngebied Vlakte van de Raan nog niet aangemeld bij de Europese Commissie. Kernopgave 1.01 is daarom niet toegekend aan dit gebied. Voor habitatype H1110B is een instandhoudingsdoel gesteld. Omdat Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan geen Vogelrichtlijngebied is, zijn er geen instandhoudingsdoelen voor vogels gesteld. Bovenal geldt altijd het volgende. In de kernopgaven wordt een koppeling gemaakt tussen habitattypen en soorten die daarvan afhankelijk zijn. Op het niveau van kernopgaven worden geen doelen gesteld, dat gebeurt alleen op het niveau van habitattypen en soorten. De in de betreffende kernopgave genoemde vogels vormen daarom geen aanleiding deze ook in de instandhoudingsdoelstelling te vermelden.

In een zienswijze stellen insprekers dat het ontwerp-aanwijzingsbesluit niet goed is gemotiveerd ten aanzien van de relatieve bijdrage van Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan voor permanent overstromde zandbanken, Noordzee-kustzone (H1110B) door deze uit te drukken in bandbreedte van 6-15%. Dezelfde insprekers vinden het niet duidelijk van welke oppervlakte van permanent overstromde zandbanken, Noordzee-kustzone (H1110B) is uitgegaan bij de beoordeling van de landelijke staat van instandhouding op het aspect oppervlakte. De insprekers betwijfelen of de beoordeling "gunstig" klopt. Uit de profielbeschrijving en de verspreidingskaart van habitatype H1110B blijkt dat het habitatype voorkomt in de gehele kustzee vanaf de Eems tot de grens bij België, tot de NAP -20 meter dieptelijn. Het ontwerp-aanwijzingsbesluit rekent een veel kleiner deel tot de oppervlakte van habitatype H1110B. Volgens de insprekers is het daarmee maar zeer de vraag of de conclusie dat de landelijke staat van instandhouding op het aspect oppervlakte "gunstig" is klopt.

De zienswijzen zijn aanleiding tot aanpassing van de relatieve bijdragen van de afzonderlijke gebieden die voor habitatype permanent overstromde zandbanken *Noordzee-kustzone* (H1110B) zijn aangewezen. Bij nadere analyse blijkt de landelijke oppervlakte van habitatype H1110B onderschat. Habitatype H1110B heeft een landelijk areaal van circa 590.000 hectare. In paragraaf 4.3.1, en de bijlagen B.2 en B.3 van de Nota van toelichting bij dit besluit zijn daarom de relatieve bijdragen van de afzonderlijke gebieden aangepast. Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan bestaat volledig uit habitatype H1110B; het areaal van habitatype H1110B is gelijk aan de grootte van het Natura 2000-gebied zelf. Met de voornoemde wijziging valt de relatieve bijdrage binnen de klasse B1 (2-6% van het landelijk areaal).

In het profiel van habitatype permanent overstromde zandbanken, Noordzee-kustzone (H1110B) is de landelijke oppervlakte beoordeeld op het totale voorkomen van het habitatype: vanaf de Nederlands-Belgische grens tot de Eems, vanaf de gemiddeld laagwaterlijn tot de NAP -20 meter dieptelijn. Dit is het totale landelijke areaal en wordt als "gunstig" beoordeeld, omdat de oppervlakte stabiel is (binnen de natuurlijke dynamiek van wisselwerking met aangrenzende habitattypen), het huidige oppervlak niet kleiner is dan de "gunstige referentie" en er geen wezenlijke verandering in het verspreidingspatroon binnen het areaal is.

4.2.2 Habitatsoorten

Reacties met betrekking tot bruinvis (H1351)

Volgens enkele insprekers is het feit dat de bruinvis zich slechts in zeer beperkte mate voortplant in de Nederlandse wateren onvoldoende reden om de staat van instandhouding als "matig ongunstig" te beoordelen.

De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de beoordeling de staat van instandhouding van de bruinvis (H1351). Uit het profiel voor de bruinvis van 8 april 2010 blijkt dat het oordeel voor de staat van instandhouding van de bruinvis is gebaseerd op de gecombineerde oordelen voor de aspecten populatie, leefgebied en toekomstperspectief. De matig ongunstige staat van instandhouding is enerzijds gebaseerd op het feit dat er slechts geringe aantallen kalveren worden waargenomen en de aanname dat er onder gunstige omstandigheden meer voortplanting zal plaatsvinden en er een evenwichtige leeftijdsopbouw zal zijn. Anderzijds is het oordeel gebaseerd op de waarneming van gestrande bruinvissen, waarvan een deel verdrongen is in warnetten. Tot slot is onzeker of uitvoering van beleid ten aanzien van het terugdringen van verdrinking in warnetten voldoende zal zijn en of de recente toename blijvend is.

Enkele indieners van een zienswijze stellen dat het niet opportuun is om een instandhoudingsdoelstelling op te nemen voor de bruinvis (H1351). De inspreker stelt dat het op basis van de beschikbare kennis over het specifiek belang van Natura 2000-gebied Vlakke van de Raan niet mogelijk is een gebied te begrenzen voor de soort.

De zienswijze is niet overgenomen.

Erkend wordt dat, gebaseerd op beschikbare informatie met betrekking tot de ecologische functie voor de bruinvis, er geen onderscheid worden gemaakt ten aanzien van het belang van het afzonderlijke gebied en de rest van de Noordzee. Dit was aanleiding om de Vlakke van de Raan niet te selecteren als Speciale Beschermingszone voor de bruinvis. Conform de methodiek zoals beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord blijft de bruinvis gehandhaafd en houdt de soort een instandhoudingsdoelstelling.

Een aantal insprekers stelt dat de instandhoudingsdoelstelling voor de bruinvis onzorgvuldig en onvoldoende gemotiveerd tot stand is gekomen. Deze insprekers zijn van mening dat de invloed van staandwantvisserij meegenomen moest worden bij de bepaling van het doel en ook vermeld moest worden in het ontwerp-aanwijzingsbesluit, zoals dit ook in het profiel van 8 april 2010 is gedaan.

De bruinvis is een soort van bijlage II en volgens de insprekers moet er dus een gunstige staat van instandhouding worden bereikt. Aangezien de bruinvis in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeert, moet een verbeterdoel gesteld worden. Voor de insprekers is het onbegrijpelijk dat voor een soort met een landelijk matig ongunstige staat van instandhouding een behoudsdoel is geformuleerd. Door het stellen van een behoudsdoel voor de bruinvis (H1351), zo stellen de insprekers, is het ontwerp-aanwijzingsbesluit in strijd met artikel 1e van de Habitatrichtlijn.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Bij het bepalen van de huidige staat van instandhouding en de kwaliteit van het leefgebied is gebruik gemaakt van de meest recente informatie, welke is samengebracht in het profiel van 2010. De invloed van verdrinking van bruinvissen in staand want op populatieniveau is onbekend. De bekendheid met de problematiek van de bijvangst heeft wel meegewogen in het oordeel voor de staat van instandhouding. Hetzelfde geldt voor de mate van voortplanting: de precieze mate van voortplanting is onbekend, maar het geringe aantal waarnemingen van kalveren lijkt erop te duiden dat er geen sprake is van een natuurlijke leeftijdsopbouw van de populatie.

Uit tellingen in 1994 en 2005 blijkt dat de bruinvispopulatie in de Noordzee stabiel is. Het deel van de Noordzeepopulatie dat gebruikt maakt van de Nederlandse Noordzee is de laatste jaren toegenomen, mogelijk als gevolg van een verandering in de verspreiding in de Noordzee. Op basis van tellingen in 2008 en 2009 is het aantal bruinvissen dat deel is van de populatie in de Zuidelijke Noordzee en gebruik maakt van het Nederlandse deel van de Noordzee geschat op 36.000 à 37.000 individuen.

Er is geen aanleiding om het doel als voorgesteld te veranderen, omdat voor de bruinvis bescherming in een specifiek gebied niet geëigend is en een generieke, Noordzee-brede aanpak op de juiste ecologische schaal nodig is. Hiertoe wordt een Soortbeschermingsplan Bruinvis opgesteld.

Enkele insprekers stellen dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit onjuist gesteld wordt dat bescherming van de bruinvis (H1351) in een specifiek gebied niet geëigend is en er een generieke, Noordzee-brede aanpak nodig is. De gevolgtrekking is gebaseerd op het gegeven dat “op basis van beschikbare informatie met betrekking tot de ecologische functie voor de bruinvis (H1351) geen onderscheid (kan) worden gemaakt ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Noordzee anderzijds”. Bescherming in alleen het gebied is waarschijnlijk niet voldoende, maar bescherming op gebiedsniveau moet wel degelijk bijdragen aan de verbetering van de landelijke staat van instandhouding. De insprekers stellen dat gebiedsspecifieke maatregelen een significante bijdrage kunnen hebben aan het bereiken van de gunstige staat van instandhouding in de Noordzee. Aanvullend daarop dient een algemeen soortenbeschermingsplan te worden opgesteld (waar de gebiedsspecifieke maatregelen onderdeel van vormen). Bovendien constateren de insprekers dat er van een dergelijk soortenbeschermingsplan nog geen sprake is en dat daarmee dus nog geen rekening kan worden gehouden bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstelling voor de bruinvis. Andere insprekers onderschrijven juist dat bescherming van de bruinvis in een specifiek gebied minder geëigend is. Deze insprekers stellen dat het aanwijzen van Natura 2000-gebied voor de bruinvis niet opportuun is wegens het ontbreken van een goede beginwaarde van de huidige populatie. Volgens de insprekers is het daarom van belang om eerst meer informatie te verzamelen over de werkelijke aantallen in het Nederlandse gedeelte van de Noordzee en het belang van de gehele Noordzee-kustzone voor deze soort.

Bescherming van de bruinvis, ook wat betreft maatregelen, moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de bruinvispopulatie. Het instellen van een verbeterdoel in een specifiek gebied waarvan duidelijk is dat de bruinvis er voorkomt, maar waarvan niet vaststaat welke ecologische functie het betreffende gebied heeft voor de bruinvis, is niet zinvol omdat het aangrijpingspunt van de maatregelen daardoor niet op de geëigende ecologische schaal zou worden gelegd. Dit zou zelfs contraproductief kunnen uitwerken voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding. Zo zouden, indien maatregelen alleen in de Natura-2000 gebieden zouden worden getroffen, activiteiten met schadelijke effecten zich mogelijk verplaatsen naar gebieden die mogelijk belangrijker zijn voor de bruinvissen. Gezien het feit dat de bruinvis een sterk mobiele soort is met een leefgebied dat de nationale grenzen overschrijdt, is ervoor gekozen om geen verbeterdoel voor de afzonderlijke gebieden te stellen, maar te streven naar verbetering via de uitvoering van het soortbeschermingsplan in kader van ASCOBANS¹⁵. De bij ASCOBANS aangesloten landen hebben tijdens de 6^e vergadering van de Partijen (september 2009) unaniem het Beschermingsplan van de Bruinvis in de Noordzee aangenomen. Op dit moment wordt dit beschermingsplan uitgewerkt in een nationaal Soortbeschermingsplan Bruinvis, waarbij invulling wordt geven aan de wijze waarop de duurzame bescherming van de bruinvis gerealiseerd kan worden op het relevante ecologische schaalniveau: het leefgebied van de soort. Vooralnog is de bruinvis als soort beschermd in de Flora- en Faunawet, de nationale uitwerking van de artikelen in de Habitatrichtlijn inzake de bescherming van soorten.

Reacties met betrekking tot grijze zeehond (H1364) en gewone zeehond (H1365)

Een aantal insprekers stelt voor om niet over te gaan tot aanwijzing van de Vlake van de Raan als speciale beschermingszone voor de grijze zeehond (H1364) en de gewone zeehond (H1365). Dit omdat volgens de insprekers de populatie zeehonden in de Zeeuwse Delta de afgelopen jaren sterk is toegenomen zonder dat er specifieke beschermingsmaatregelen aan deze toename ten grondslag hebben gelegen. De aanwas van de populatie in de Delta komt volledig voor rekening van de intrek van exemplaren uit de groeiende populaties in het Verenigd Koninkrijk en de Waddenzee.

De zienswijze is niet overgenomen.

Conform de methodiek zoals beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord blijven de grijze en gewone zeehond (H1364 respectievelijk H1365) gehandhaafd en houden beide soorten een instandhoudingsdoelstelling. Beide soorten komen voor in het gebied, dat naar wordt aangenomen als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

Enkele insprekers stellen dat de motivering voor het behoudsdoel van de grijze zeehond (H1364) onduidelijk is en vragen zich af of de recente positieve ontwikkeling wel zeker genoeg is om geen verbeterdoel te stellen. De insprekers wensen meer zekerheid omtrent deze ontwikkeling.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Voor de grijze zeehond is het onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Gelet op de recente toename is een behoudsdoelstelling vooralsnog voldoende: zonder gebiedsspecifieke maatregelen nemen de aantallen toe, de huidige aantallen moeten minimaal behouden blijven. Net als de andere gebiedsdoelen sluit ook het gebiedsdoel voor gebied Vlakte van de Raan hiermee aan bij de landelijke doelstelling.

Een aantal insprekers is van mening dat bescherming van de grijze zeehond (H1364) op gebiedsniveau wel degelijk bijdragen aan de verbetering van de landelijke staat van instandhouding en dat er een algemeen soortenbeschermingsplan dient te worden opgesteld (waar de gebiedsspecifieke maatregelen onderdeel van zijn). De insprekers constateren dat er van een dergelijk soortenbeschermingsplan nog geen sprake is en dat daarmee dus nog geen rekening kan worden gehouden bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstelling voor de grijze zeehond.

Naar aanleiding van de zienswijze met betrekking tot generieke dan wel gebiedsspecifieke maatregelen is de toelichting bij de tabel van de grijze zeehond (H1364) in bijlage B.3.2 van de Nota van toelichting deels aangepast. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de versterking een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zoals de Vlakte van de Raan, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend.

Reacties met betrekking tot vissoorten van bijlage II

Een aantal indieners van een zienswijze is van mening dat populatie-uitbreiding voor de zeepririk (H1095), rivierpririk (H1099) en fint (H1103) alleen mogelijk is indien in het Belgische deel van de Schelde maatregelen worden genomen. Daarom stelt de inspreker voor om niet tot aanwijzing van de Vlakte van de Raan als speciale beschermingszone voor de zee- en rivierpririk over te gaan. Mocht dit toch noodzakelijk geacht worden dan stelt de inspreker voor om in plaats van "herstelmaatregelen" het woord "maatregelen" te gebruiken. De inspreker legt hierbij uit dat de zee- en rivierpririk Vlakte van de Raan als doortrekgebied gebruiken. Door watervervuiling, verstuwung van rivieren en andere hindernissen zoals de Haringvlietdam zijn de soorten in het verleden sterk achteruit gegaan. Er wordt nu echter weer herstel waargenomen voor beide soorten, volgens de inspreker waarschijnlijk veroorzaakt door vermindering van de vervuiling en het wegnemen van barrières.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

Waarnemingen van de rivierpririk (H1099), zeepririk (H1095) en fint (H1103) in de Westerschelde tonen aan dat dit gebied van belang is als doortrekgebied voor deze soorten. Logischerwijs gebruiken de soorten ook Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan als doortrekgebied tijdens hun trek tussen zee en de bovenstrooms, in het binnenland gelegen voortplantingsgebieden. Daarom is volgens de methodiek zoals beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord in het besluit een instandhoudingsdoel gesteld. Voor elk van deze drie soorten geldt dat de populatie afhankelijk is van ontwikkelingen bovenstrooms. Daarom wordt behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied in het gebied voldoende geacht voor uitbreiding van de populatie die de Westerschelde als doortrekgebied gebruikt.

Enkele insprekers wijzen erop dat de elft (H1102) en de fint (H1103) beide tot de familie van de Alosa behoren, welke voorkomt op bijlage II van de Habitatrichtlijn. Volgens de insprekers verplicht dit het ministerie van LNV tot het aanwijzen van speciale beschermingszones voor de elft. De insprekers constateren dat de elft (H1102) niet is aangewezen voor het gebied. Niettemin wordt in het profielendocument de staat van instandhouding van de elft als zeer ongunstig aangemerkt. De insprekers achten het zeer aannemelijk dat de populatie van de elft het best ontwikkeld zal worden op de Noordzee. Mede om de elft straks de mogelijkheid te geven weer in aantal toe te nemen en omdat onbekend is hoe groot de populatie in het gebied is waar die al wel voorkomt, is de inspreker van mening dat het voorzorgsbeginsel dient te worden toegepast. De insprekers verzoeken de elft (H1102) voor het gebied aan te wijzen, deels omdat er twijfel is over de populatie en met het oog op de zeer ongunstige staat van instandhouding. Verder zijn zij van mening

dat in geval van aanwijzing ook moet worden onderzocht of een verbeterdoel voor de kwaliteit van het leefgebied dient te worden vastgesteld.

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

In bijlage B.1 bij dit besluit is beargumenteerd waarom er voor de elft (H1102) terecht geen instandhoudingsdoel is opgenomen. Er bestaat geen wetenschappelijke duidelijkheid over de relatieve bijdrage van de verschillende Natura 2000-gebieden aan de landelijke populatie. Het rapport van Bos *et al.* (2008)⁸ stelt dat deze in de Vlake van de Raan "waarschijnlijk C (: <2%)" is. De elft wordt echter slechts sporadisch aangetroffen bij bemonsteringen. Bos *et al.* (2008) stellen dat aantallen vissen per gebied zeer moeilijk te bepalen zijn, maar dat duidelijk is dat de elft zeldzaam is. Het is daarom zeer waarschijnlijk dat deze bijdrage verwaarloosbaar (D) is, wat het opnemen van een instandhoudingsdoelstelling overbodig maakt. Zie verder bijlage B.1.

Het ecologisch belang van het gebied Vlake van de Raan is onduidelijk. Sinds de jaren 1930 is de elft uit het Schelde-estuarium verdwenen. Voor Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe, onderdeel van dit estuarium, is daarom geen instandhoudingsdoelstelling voor de elft opgenomen. Daarmee is het logisch dat er ook voor het gebied Vlake van de Raan geen instandhoudingsdoel is geteld.

4.2.3 Instandhoudingsdoelstellingen vogels

Diverse insprekers pleiten voor opname van complementaire doelen voor vogelwaarden. Genoemd worden roodkeelduiker (A001), kleine mantelmeeuw (A183), grote stern (A191) en visdief (A193). Als onderbouwing voeren de insprekers aan:

- *dat de Vlake van de Raan mogelijk kwalificeert als Marine Important Bird Area voor roodkeelduiker (A001) en kleine mantelmeeuw (A183). De insprekers wijzen erop dat het mogelijk is dat 1% van de biogeografische populatie van de genoemde vogelsoorten geregeld in het gebied verblijft. Aanvullend onderzoek moet dit nog bevestigen. Door het stellen van complementaire doelen, stellen de insprekers, wordt voorafgaand aan de onderzoeksresultaten al rekening gehouden met deze door de Vogelrichtlijn beschermde soorten.*
- *dat de grote stern als broedvogel zijn grootste concentratie kent op de Hooge Platen (Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe), met in 2009 meer dan 5.400 paren, en wijst erop dat deze stern foerageert in Natura 2000-gebied Vlake van de Raan. Ook wijst de inspreker erop dat de grote stern zowel landelijk als regionaal in een zeer slechte staat van instandhouding verkeert.*
- *dat opname van deze complementaire doelen ervoor kan zorgen dat bij het gebruik en beheer van dit gebied op een adequate wijze rekening zal worden gehouden met de betekenis als foerageergebied en beter zal worden gewaarborgd dat op termijn de Natura 2000-verplichting op landelijk gebied gerealiseerd worden.*

De zienswijzen zijn niet overgenomen.

De Vlake van de Raan is alleen geselecteerd op grond van de selectiecriteria van de Habitatrichtlijn en is geen Vogelrichtlijngebied. Opname van de genoemde vogelwaarden kan alleen door de opname van zogenaamde "complementaire doelen". Het Natura 2000 doelendocument (2006)¹ licht het begrip "complementaire doelen" toe en beschrijft wanneer er sprake kan zijn van opname daarvan. Tekstkader 3.3.3 in het Natura 2000 doelendocument (2006) geeft aan voor welke soorten eventueel complementaire doelen gesteld kunnen worden. De visdief (A193), grote stern (A191), roodkeelduiker (A001) en kleine mantelmeeuw (A183) staan hier niet genoemd als soorten die hiervoor in aanmerking komen.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 ALGEMEEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de visserijsector. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. Ook is gesteld dat onduidelijk is wat de gevolgen voor de waterrecreatie zullen zijn. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij²² werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstoring effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant verstoringe activiteiten.

²² Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

Daarnaast is in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik waarvoor geen (nieuwe) vergunning nodig is. Deze uitzondering geldt, totdat het eerste beheerplan voor het desbetreffende Natura 2000-gebied onherroepelijk²³ is geworden, voor bestaand gebruik "indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied" (artikel 19c, eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998).

Tot na het onherroepelijk worden van het Natura 2000-beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd".

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van EL&I de verantwoordelijkheid dat - totdat het beheerplan onherroepelijk wordt - er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van EL&I het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van EL&I uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)²⁴ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning. De Crisis- en herstelwet (CHW) voorziet erin dat bestaand gebruik dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen, vrijgesteld blijft van de vergunningplicht.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen²⁵, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

²³ Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan, definitief zijn afgerond.

²⁴ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, speelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

²⁵ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

Grensoverschrijdende gebieden

De aanwijzingsbesluiten (en ook de beheerplannen) worden opgesteld vanuit de nationale Natuurbeschermingswet. Er bestaan daarom geen grensoverschrijdende Natura 2000-gebieden. Wel zijn er Natura 2000-gebieden die kunnen aansluiten op Natura 2000-gebieden op Belgisch of Duits grondgebied. De Natuurbeschermingswet gaat echter niet over de grens heen. Er zal daarom een Nederlands beheerplan worden opgesteld dat enkel van toepassing is op het beschermde gebied op Nederlandse grond. Hierbij is samenwerking met het betreffende buurland een nadrukkelijk punt van aandacht. Zie ook Nota van Antwoord paragrafen 1.1.5 en 1.3.3.

Aangezien de Natuurbeschermingswet 1998 beperkt is tot Nederlands grondgebied, kan Nederland geen vergunningplicht worden opgelegd voor activiteiten die in een andere lidstaat plaatsvinden. Die andere lidstaat zal, volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn, zijn eigen nationale wetgeving moeten hanteren om te beoordelen of zo'n activiteit mogelijke gevolgen heeft voor een Nederlands Natura 2000-gebied. Andersom moet Nederland in het kader van een vergunningverlening een habitattoets uitvoeren, om te bepalen of activiteiten binnen onze landsgrenzen mogelijke effecten hebben op Natura 2000-gebieden in Duitsland of België. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 4.3.3.

5.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Een inspreker is van mening dat de aanwijzing van het Natura 2000-gebied onevenredige onzekerheden met zich meebrengt voor de visserijsector, aangezien het gebied slechts een beperkte bijdrage aan het landelijke areaal van het habitatype waarvoor het is aangewezen (H1110B) heeft.

De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van de instandhoudingsdoelstellingen.

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Natuurbeschermingswet 1998. In bijlagen B.3.1 van de Nota van toelichting is aangegeven hoe de verschillende Natura 2000-gebieden bijdragen aan de realisatie van de landelijke instandhoudingsdoelstelling.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet automatisch tot een verbod op het menselijk handelen. Wanneer deze activiteiten echter een significant negatieve invloed op het Natura 2000-gebied kunnen hebben, zijn zij in principe vergunningplichtig, tenzij de activiteiten in een beheerplan worden gereguleerd. Door de natuurorganisaties, de visserijsector, de wetenschap en de ministeries van EL&I en het ministerie van I&M wordt gezamenlijk gewerkt aan het tot stand komen van een door de betrokken partijen gedragen pakket van visserijmaatregelen die er toe leiden dat de doelstellingen worden gerealiseerd. Zie ook paragraaf 2.1 van deze bijlage.

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige gebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot deze punten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden uitgevoerd of dat een activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

De bescherming van een habitatype zoals permanent overstroomde zandbanken, *Noordzee-kustzone* (H1110B) is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van een bepaalde diersoort bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan is een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Rijkswaterstaat heeft het voortouw bij het opstellen van het beheerplan voor Natura 2000-gebied Vlake van de Raan. Het is aan de voortouwnemer om gebruikers, andere overheden en belanghebbenden te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen om de voortouwnemer te benaderen.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET BEHEERPLANNEN

Een inspreker wijst erop dat door de visserij regelmatig afval wordt opgevisst. Met name wijst de inspreker op explosieven, waarvan er voor de kust van Walcheren 10.000 tot 300.000 zouden kunnen liggen. De inspreker is van mening dat dit soort verontreiniging niet in een toekomstig natuurgebied aanwezig hoort te zijn.

De beschermingsmaatregelen van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn erop gericht dat de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natura 2000-gebied niet worden aangetast. Het streven is er immers op gericht dat bij het aanwijzen van mariene Natura 2000-gebieden de natuurkwaliteit van de desbetreffende gebieden zo veel mogelijk behouden blijft of verbetert.

Daarom zullen ook maatregelen in deze gebieden gelden, die ertoe leiden dat significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen worden voorkomen. Het verwijderen van afval of explosieven voor zover in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen, kan daarom aan de orde komen bij het opstellen van het beheerplan.

Een inspreker is van mening dat de visserijdruk in de laatste jaren enorm is afgenomen, en wijst erop dat het gebruik van minder bodemberoerende visserijmethodes steeds frequenter wordt toegepast en aangemoedigd. Dit biedt volgens de inspreker de mogelijkheid om met de visserijsector overeenkomsten af te sluiten zonder dat al te veel beperkingen aan de sector worden opgelegd. De inspreker wijst erop dat rederijen ervaren hebben dat bij sluiting van bepaalde gebieden voor visserij de biodiversiteit in die gebieden meestal drastisch vermindert. Daarnaast wijst de inspreker op verschillende studies die duiden op een positief verband tussen bodemberoering en biodiversiteit. Dit alles leidt ertoe dat de inspreker van mening is dat visserij mogelijk moet blijven in het Natura 2000-gebied.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet op voorhand tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen. Het streven is erop gericht dat bestaand gebruik, waaronder ook visserij, een plaats krijgt in het op te stellen beheerplan. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van dat bestaand gebruik. Echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Zie verder paragrafen 2.1 en 6.1 van deze bijlage.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrichtlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.